

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaisetuuk-
sista annetun lain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vammaisetuuksista annettua lakia. Muutos koskisi alle 16-vuotiaan vammaistukea, 16 vuotta täyttäneen vammaistukea sekä eläkettä saavan hoitotukea. Laissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin niistä sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuneista erityiskustannuksista, jotka otettaisiin huomioon vammaisetuuksia myönnettäessä. Samalla ehdotetaan säädettäväksi, että erityiskustannuksilla olisi myönnettävän perusvammaistuen tai eläkettä saavan perushoito-

tuen tasoa korottava vaikutus. Esityksessä ehdotetaan myös muutosta Suomessa asumisen määritelmään.

Esitys liittyy vuoden 2015 talousarvioesityksen täydennykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi talousarvioesityksen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2015, kuitenkin niin, että Suomessa asumisen määritelmää koskevat muutokset tulisivat voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
1.2 Nykytilan arviointi.....	4
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	9
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	10
3.1 Vaikutukset valtion talouteen	10
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	11
3.3 Vaikutukset etuudensaajien asemaan	12
4 ASIAN VALMISTELU	13
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	13
4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	13
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	14
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	14
1.1 Laki vammaisetuuksista	14
2 VOIMAANTULO	20
LAKIEHDOTUS.....	21
vammaisetuuksista annetun lain muuttamisesta	21
LIITE	24
RINNAKKAISTEKSTI	24
vammaisetuuksista annetun lain muuttamisesta	24

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Vammaisetuuksista annetun lain (570/2007; vammaisetuslaki) tarkoituksena on tukea Suomessa asuvan vammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä, osallistumista työhön tai opiskeluun sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, hänen kotona asumistaan, kuntoutustaan ja hoitoaan. Vammaisetuslain mukaisia etuuksia ovat alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki sekä ruokavaliokorvaus. Vammaistuet ja eläkettä saavan hoitotuki on porrastettu henkilön tuen tarpeen perusteella kolmeen tasoon: perustukseen, korotettuun tukeen ja ylimpään tukeen. Henkilö katsotaan vammaisetuslain mukaan Suomessa asuvaksi, jos hän asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993; soveltamisalalaki) 3, 3 a ja 4 §:n mukaisesti asuu Suomessa. Soveltamisalalaki sisältää tarkemmat säännökset siitä, milloin henkilöön sovelletaan vammaisetuslakia.

Vuonna 2014 vammaistukien määrät ovat perustuen tasolla 92,88 euroa, korotetun tuen tasolla 216,73 euroa ja ylimmän tuen tasolla 420,26 euroa kuukaudessa. Eläkettä saavan hoitotuen vastaavat määrät ovat 62,21 euroa, 154,86 euroa ja 327,46 euroa kuukaudessa. Vammaisetuslain tarkoituksena on tukea Suomessa asuvan vammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä, osallistumista työhön tai opiskeluun sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, kotona asumistaan, kuntoutustaan ja hoitoaan. Vammaisetuudet ovat valtion rahoittamia etuuksia niiden yhteiskunnallisesta luonteesta johtuen. Vammaisen ja pitkäaikaisesti sairaan henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä on tuettu vammaisetusjärjestelmän kautta alle 16-vuotiaan vammaistuella, 16 vuotta täyttäneen vammaistuella ja

eläkettä saavan hoitotuella. Nämä tukijärjestelmät on laadittu toisiaan täydentäviksi siten, että niillä pyritään osaltaan varmistamaan vammaisen ja pitkäaikaisesti sairaan henkilön tuki elämän eri vaiheissa.

Alle 16-vuotiaan vammaistuen tavoitteena on tukea pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen lapsen selviytymistä jokapäiväisessä elämässä. Alle 16-vuotiaan vammaistukea maksetaan korvaukseksi tavanomaista suuremmasta rasituksesta ja sidonnaisuudesta, joka aiheutuu sairaan tai vammaisen lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta. Alle 16-vuotiaan vammaistuen myöntäminen edellyttää, että lapsella on asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma, johon liittyvästä hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään kuuden kuukauden ajan tavanomaista suurempaa rasitusta ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavanikäiseen terveeseen lapseen.

Aikuiselle tarkoitettussa 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa on tavoitteena tukea, muiden kuin eläkkeellä olevien, pitkäaikaisesti sairaiden tai vammaisten henkilöiden selviytymistä jokapäiväisessä elämässä, osallistumista työhön tai opiskeluun sekä toimintakyvyn ylläpitämistä, kotona asumista, kuntoutusta ja hoitoa. Vammaistuen myöntäminen edellyttää aina, että hakijan toimintakyky on heikentynyt sairauden, vamman tai vian vuoksi vähintään vuoden ajan. Kun toimintakyky on heikentynyt, ratkaisee haitan, avun, ohjauksen ja valvonnan tarpeen tai erityiskustannusten määrä sen, myönnetäänkö vammaistuki ja minkä suuruisena tuki myönnetään.

Eläkettä saavan hoitotuki voidaan myöntää 16 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka saa eläkettä saavan hoitotukeen oikeuttavaa eläkettä tai korvausta Suomesta tai ulkomailta. Eläkettä saavan hoitotuen tavoitteena on tukea pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen eläkkeensaajan selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, hänen kotona asumistaan, kuntoutus-

taan ja hoitoaan. Taloudellista tukea antamalla pyritään helpottamaan avun ja palvelujen hankkimista ja siten estämään eläkkeensaajan laitoshoitoon joutuminen. Eläkettä saavan hoitotuen myöntäminen edellyttää aina, että hakijan toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan. Kun henkilön toimintakyky on heikentynyt, ratkaisee avun tai ohjauksen ja valvonnan tarpeen tai erityiskustannusten määrä sen, myönnetäänkö hoitotuki ja minkä suuruisena tuki myönnetään.

Yhtenä vammaistukien ja eläkettä saavan hoitotuen myöntämisedellytyksenä ovat tuensaajalle aiheutuvat erityiskustannukset. Vakiintuneen käytännön mukaan erityiskustannusten on katsottu osoittavan kustannusten taustalla olevaa tuen tarvetta. Vammaisetuslain mukaisesti erityiskustannuksina voidaan huomioida hakijan toimintakyvyn heikentymistä aiheuttavaan sairauteen, vikaan tai vammaan liittyviä kustannuksia. Kustannusten tulee voida katsoa olevan tarpeellisia henkilön sairauden, vian tai vamman hoitamiseksi, tavanomaisista arkipäivän toimista selviytymiseksi, toimintakyvyn ylläpitämiseksi tai 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa työssä käymisestä ja opiskelusta selviytymiseksi. Lisäksi tuenhakijan hankkimien palveluiden laajuuden tulee olla oikeassa suhteessa hakijan tarvitseman avun tai ohjauksen ja valvonnan määrään sekä hakijan toimintakyvyn heikentymiseen. Kustannusten tulee olla lisäksi jatkuvia sekä ylimääräisiä terveille henkilölle aiheutuviin tavanomaisiin kustannuksiin nähden. Arvio kustannusten ylimääräisyydestä tehdään henkilön yksilöllinen tilanne huomioiden. Henkilön tulee myös vastata kustannuksista itse. Näin ollen kustannuksia ei huomioida siltä osin kuin hakija saa niihin korvausta muun lain tai esimerkiksi vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella.

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 20 §:n mukaan Kansaneläkelaitos voi yhdenmukaisen ratkaisukäytännön varmistamiseksi antaa ohjeita etuuksien käsittelemisestä. Sen lisäksi mitä edellä kuvatu mukaisesti vammaisetuslain 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa erityiskustannusten yleisessä määritelmässä todetaan, Kansaneläkelaitos on omiin toimeenpano-ohjeisiinsa kirjannut käsittelyä varten tulkintaohjeita eri-

tyiskustannusten huomioimiseen liittyen sekä esimerkkejä huomioitavista kustannuksista.

Vammaisetuslain 11 §:ssä säädetään tuen myöntämisharkintaa koskevasta kokonaisu-harkinnasta. Säännöksen mukaan silloin kun henkilöllä on oikeus vammaistukeen tai hoitotukeen usealla perusteella, vammaistuki tai hoitotuki maksetaan sen suuruisena, johon eri tekijöiden yhteisvaikutus oikeuttaa. Vammaistuen tai hoitotuen määrää harkittaessa eri tekijöiden yhteisvaikutus arvioidaan kokonaisuutena. Kokonaisu-harkinnan johdosta tuki on voitu myöntää asiakkaalle esimerkiksi silloin kun yksittäisten määräytymisperusteiden arvioinnin perusteella tukioikeuden ei ole katsottu täyttyvän, mutta niiden yhteisvaikutuksen on kuitenkin katsottu riittävän tuen myöntämiseen. Kokonaisu-harkintaa koskeva kohta on antanut mahdollisuuden toimeenpanossa huomioida erilaiset tulkintoja koskevat rajatapaukset tuenhakijalle myönteisellä tavalla.

1.2 Nykytilan arviointi

Vammaisetuslaissa vammaistuet ja eläkettä saavan hoitotuki on porrastettu tuen tarpeen perusteella kolmeen tasoon. Tuen kohdentumisessa tuensaajille on kuitenkin havaittu ongelmia, joiden voidaan katsoa johtuvan erityisesti erityiskustannusten merkityksen kasvusta. Vammaisetuksissa on ollut ongelmia hakijoiden keskinäiseen yhdenvertaisuuteen ja tuen oikeanlaiseen kohdentumiseen liittyen. Toimeenpanon yhteydessä on esimerkiksi havaittu, että vähävaraiset henkilöt eivät pysty investoimaan riittävästi tarvitsemiinsa palveluihin, jolloin heille kertyy vähemmän erityiskustannuksia, jonka johdosta he saavat pienempää vammaisetuutta tai he eivät saa sitä lainkaan. Esimerkiksi samaa sairautta sairastavat tai muutoin samanlaisessa tilanteessa olevat ovat näin ollen eriarvoisessa asemassa keskenään ja palveluista enemmän maksaville myönnetään suurempia vammaisetuksia. Mitä suurempi erityiskustannusten merkitys vammaisetuksien myöntämiselle on, sitä enemmän varallisuuserot vaikuttavat tuensaajien keskinäiseen yhdenvertaisuuteen. Myös eri alueilla asuvilla, muutoin samankaltaisessa tilanteessa olevilla, henkilöillä on paikoin hyvinkin erilaiset

mahdollisuudet hankkia ja käyttää palveluita. Siten varallisuuserojen lisäksi myös alueelliset erot vaikuttavat erityiskustannusten syntymiseen ja sitä kautta vammaisuuksien kohdentumiseen.

Ennen vammaistukijärjestelmän ja eläkkeensaajan hoitotukijärjestelmän luomista pitkäaikaisesti sairaille ja vammaisille maksettiin 1.7.1988 saakka apu- ja hoitolisää sekä vuoteen 1989 saakka invalidirahaa. Näiden tukien tarkoituksena oli kompensoida tuensaajalle sairauden, vian tai vamman vuoksi aiheutuvia kustannuksia. Vammaisuudesta aiheutuvien kustannusten korvaukset jaettiin periaatteessa kahteen ryhmään. Yleisen immateriaalisen haitan perusteella maksettaisiin korvaukseen, jonka saaminen ei edellyttänyt erikseen osoitettavia kustannuksia ja korvaus määritettiin vamman aiheuttaman yleisen haaittaavuuden perusteella sekä vammaisuudesta aiheutuvien erikseen osoitettavien kustannusten korvaukseen. Erikseen osoitettavien kustannusten osalta tavoitteena pidettiin jo 1980-luvun lopulla vammaistukea sekä eläkkeensaajan hoitotukea säädettäessä sitä, että erikseen haettavia korvauksia olisi mahdollisimman vähän ja että järjestelmä olisi mahdollisimman yksinkertainen.

Nykyisin voimassaolevan vammaisetuslain mukaisille etuuksille asetetut tavoitteet ja etuuksien määräytymisperusteet vastaavat aiempien 1980-luvun lopussa säädettyjen tukien tavoitteita ja perusteita. Myös kustannusten korvaamisen perusajatukset ovat pääpiirteittäin säilyneet ennallaan. Olosuhteet ovat kuitenkin muuttuneet 1980-luvun lopusta osin merkittävästi ja kustannuslajeja on ajan saatossa muodostunut lisää palveluiden monimuotoistuksessa. Erityiskustannusten alkuperäinen ajatus tuentarvetta osoittavasta edellytyksestä ei enää toteudu samalla tavoin kuin aiemmin. Eri aikakaudelle ja olosuhteisiin suunniteltu järjestelmä, joka painottaa jo syntyneitä kustannuksia myös kohtelee entistä epätasa-arvoisemmin erityisesti sellaisia sinänsä tuen tarpeessa olevia henkilöitä, joilla kustannusten puuttuminen johtuu omasta sisukkuudesta ja yritteliäisyydestä tai siitä, ettei henkilö kykene tai osaa hankkia tarvitsemiaan palveluita.

Vammaisuuksien lakiin kirjatussa rakenteessa on havaittavissa epä johdonmukaisuuksia.

Eläkettä saavan hoitotuessa ja 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa tarkastellaan pääpiirteissään samoja edellytyksiä, mutta hoitotuen ja vammaistuen tasot määrittävät näiden edellytysten pohjalta kuitenkin eri tavoin. Erityisesti erityiskustannusten vaikutus tuen saamisen edellytyksenä poikkeaa merkittävästi kaikissa eri vammaisuuksissa toisistaan. Vammaisuuksijärjestelmän sisällä tukijärjestelmästä toiseen, esimerkiksi alle 16-vuotiaan vammaistuelta 16 vuotta täyttäneen vammaistuelle tai 16 vuotta täyttäneen vammaistuelta eläkettä saavan hoitotuelle siirtymisensä tuenhakijan on vaikea hahmottaa, mitä edellytyksiä tukea myönnettäessä tarkastellaan ja miten niitä arvioidaan. Erityinen ongelma sisältyy 16 vuotta täyttäneen vammaistukeen, jossa erityiskustannuksilla on erilainen vaikutus perusvammaistuen tasolla kuin mitä korotetulla ja ylimmällä tuen tasolla. Tämä vaikeuttaa tilanteen arviointia jo pelkästään vammaistuen sisällä portaalta toiselle siirryttäessä.

Huomioon otettavien erityiskustannusten määrä arvioidaan hakemuksessa ja sen liitteissä esitettyjen tietojen pohjalta käyttäen mahdollisuuksien mukaan hyväksi Kansaneläkelaitoksella jo tiedossa olevia korvaustietoja esimerkiksi lääke- ja sairaanhoitokorvauksista. Tukioikeuden arvioinnissa tarkastellaan jokaisen tuenhakijan yksilöllisiä olosuhteita, joten Kansaneläkelaitos ei voi nykyisen lainkirjauksen pohjalta etukäteen esittää tyhjentävää listaa mahdollisesti huomioon otettavista kustannuksista. Ajan saatossa Kansaneläkelaitoksen ylläpitämiin toimeenpano-ohjeisiin onkin tullut jatkuvasti lisää esimerkkejä erilaisista huomioon otettavista kustannuksista. Erityiskustannusmäärittelyn eläessä ja olosuhteiden muuttuessa yksittäisten kansalaisten on puolestaan vaikea etukäteen hahmottaa, millaisia erilaisia kuluja voi tai kannattaa vammaisuuksia hakiessa esittää ja miten nämä kustannukset lopulta vaikuttavat tuen myöntämiseen, tuen tasoon sekä myöntöaikaan. Koska asiakkaat eivät pysty ennakolta arvioimaan kustannusten vaikutuksia, eikä Kansaneläkelaitos pysty ohjaamaan etuuksien hakemista riittävällä tarkkuudella, asiakkaat joutuvat toimittamaan kustannuksistaan runsaasti erilaisia lisäselvityksiä hakuprosessin aikana. Vammaisuuksien

sien hakemisen ja kustannusten esittämisen monimutkaisuus vaikuttavat myös siihen, miten paljon etuuksia haetaan ja miten oikeudenmukaisesti vammaisetuudet hakijoiden kesken jakaantuvat.

Vuonna 1988 voimaan tulleen eläkkeensaajan hoitotuen kohdalla ei ollut alun perin tarkoituksena vaatia tuenhakijalta yksityiskohdaisia selvityksiä sairauden tai vamman aiheuttamista kustannuksista, vaan tietynlaisen korvauksen ajateltiin vastaavan tietynlaista vammaa ja elämäntilannetta. Ajan saatossa tämä alkuperäinen ajatus on kuitenkin hämärtynyt ja laissa oleva yleisluontoinen kirjaus on ohjannut käytäntöä alkuperäisestä ajatuksesta poikkeavaan suuntaan. Nykyisin erityiskustannusten selvittäminen edellyttää tuenhakijalta useiden erilaisten selvitysten hankkimista ja tuenhakijalta pyydetään usein lisäselvityksiä hakemustietojen puutteellisuuden vuoksi nimenomaan erityiskustannuksista. Lisäksi vammaisuuksia saavienkin henkilöiden olosuhteissa tapahtuu usein juuri sen kaltaisia muutoksia, jotka vaikuttavat heille aiheutuviin erityiskustannuksiin. Muutosten johdosta Kansaneläkelaitos joutuu selvittämään uudelleen tuensaajalle aiheutuvat erityiskustannukset ja tuensaaja joutuu hankkimaan uudet selvitykset kustannuksista.

Erityiskustannuksissa usein tapahtuvien ja vaikeasti ennakoitavien muutosten johdosta toimeenpanossa tehdään määräaikaista päätöksiä tai maksussa olevia etuuksia ja oikeutta etuuteen tarkistetaan jälkikäteen. Määräaikaista päätöksiä tehdään esimerkiksi tilanteissa, joissa tuensaajan olosuhteet ovat muutoin vakiintuneet, mutta palveluissa ja sitä kautta henkilön erityiskustannuksissa tapahtuu muutoksia, joita ei pystytä hakemuksen ratkaisemisen yhteydessä riittävällä tarkkuudella ennakoimaan. Tuensaajilla on lakiin kirjattu ilmoitusvelvollisuus erityiskustannuksia koskevista muutoksista, mutta usein, etenkin kun tuen myöntämisestä on jo kulu- nut pidemmän aikaa, kustannuksissa tapahtuneista muutoksista ilmoittaminen unohtuu. Näissä tilanteissa seurauksena voi olla etuuk- sien takautuva tarkistaminen tai lakkaaminen sekä maksettujen tukien takaisinperintä. Tuen tasoa voidaan nykyisellään joutua tarkistamaan pelkästään sen takia, että henkilön erityiskustannuksissa on tapahtunut muutok-

sia, joita ei ole ilmoitettu. Erityiskustannuk- sia koskevat muutokset voivat jäädä puolestaan ilmoittamatta esimerkiksi sen vuoksi, että henkilön olosuhteissa ja terveydentilassa ei ole muutoin tapahtunut muutosta.

Tämän hetkisen erityiskustannusten määri- telmän voidaan yleisluonteisuutensa vuoksi katsoa hidastuttavan hakemusten käsittely- prosessia. Toimeenpanossa joudutaan otta- maan toistuvasti kantaa sekä yksittäistapauk- sien yhteydessä että Kansaneläkelaitoksen toimeenpano-ohjeiden tasolla siihen, mitkä kustannukset on katsottava yleisen erityis- kustannusten määritelmän mukaisiksi ja mit- kä kustannukset rajautuvat määritelmän ul- kopuolelle. Myös muutoksenhakuelimet kä- sittelevät kustannusten tulkintaa koskevia va- lituksia ja joutuvat osaltaan ottamaan kantaa samoihin seikkoihin. Muutoksenhakuasteet myös muovaavat omilla ratkaisuillaan ylei- sen erityiskustannusedellytyksen tulkintoja.

Alle 16-vuotiaan vammaistuen myöntämi- nen perustuu aina sairauden tai vamman hoi- dosta aiheutuvan rasituksen ja sidonnaisuuden arviointiin. Alle 16-vuotiaan vammaistu- kea ei voida myöntää jos lapsen sairauden tai vamman hoidosta aiheutuu pelkkää taloudel- lista rasitusta. Erityiskustannuksilla on alle 16-vuotiaan vammaistuessa merkitystä vain silloin, kun lapsella on tavanomaista suu- remman, vähintään viikoittaisen rasituksen ja sidonnaisuuden perusteella oikeus per- vammaistukeen ja lisäksi lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu huomioitavia kustannuksia vähintään korote- tun vammaistuen verran kuukautta kohden. Tällöin taloudellisen rasituksen on toimeen- panossa katsottu voivan oikeuttaa korotetun tuen myöntämisen. Korotetun tuen myöntä- minen perustuu tällöin siihen, että lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta ai- heutuva rasitus ja sidonnaisuus katsotaan ta- loudellinen rasitus huomioiden kokonaisuute- na vaativaksi. Taloudellisen rasituksen ei kuitenkaan voida katsoa olevan ylimmän vammaistuen edellyttämää vaativaa ja ympä- rivuorokautista rasitusta ja sidonnaisuutta. Tämä tarkoittaa, ettei taloudellisen rasituksen perusteella voida myöntää ylintä vammaistu- kea, vaikka huomioitavia kustannuksia olisi- kin ylimmän vammaistuen määrän verran kuukaudessa. Toimeenpanossa ja tuen koh-

dentumisen osalta kustannusten huomioimista koskevan vakiintuneen käytännön on koettu toimivan alle 16-vuotiaan vammaistuen hyvin.

Vammaistuen myöntäminen 16 vuotta täyttäneelle edellyttää aina, että hakijan toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan. Kun toimintakyky on heikentynyt, ratkaisee haitan, avun tai ohjauksen ja valvonnan tarpeen taikka erityiskustannusten määrän, myönnetäänkö vammaistuki ja minkä suuruisena tuki myönnetään. Perusvammaistuki voidaan myöntää henkilölle, jolle aiheutuu sairaudesta tai vammasta olennaista haittaa ja erityiskustannuksia. Haitalla tarkoitetaan lääketieteellisesti arvioitua haittaa. Olennaisen haitan lisäksi alimman vammaistuen myöntäminen edellyttää aina, että sairaudesta tai vammasta aiheutuu jatkuvia erityiskustannuksia keskimäärin vähintään perusvammaistuen verran kuukaudessa. Korotetun vammaistuen myöntäminen vaatii, että henkilölle aiheutuu sairaudesta tai vammasta huomattavaa haittaa tai että hän tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kotitaloustöissä ja asioinnissa kodin ulkopuolella säännöllisesti vähintään viikoittain toistuvaa toisen henkilön apua tai ohjausta ja valvontaa. Lisäksi tuki voidaan myöntää, jos henkilölle aiheutuu sairaudesta tai vammasta huomattavia erityiskustannuksia eli kustannuksia on vähintään korotetun tuen verran kuukaudessa. Ylimmän tuen myöntäminen edellyttää, että henkilö on vaikeasti vammaisen tai että hän tarvitsee monissa henkilökohtaisissa toiminnoissaan jokapäiväistä, aikaa vievää toisen henkilön apua tai sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu huomattavassa määrin säännöllistä ohjauksen ja valvonnan tarvetta. Lisäksi tuki voidaan myöntää jos henkilölle aiheutuu sairaudesta, viasta tai vammasta erittäin huomattavia erityiskustannuksia eli kustannuksia on vähintään ylimmän tuen verran kuukaudessa.

Kuten edellä on todettu perusvammaistuen myöntäminen edellyttää yhtä aikaa sekä haittaa että erityiskustannuksia. Korotetun sekä ylimmän tuen myöntämisessä haittaa ja erityiskustannuksia arvioidaan puolestaan toisistaan erillisinä, vaihtoehtoisina ja myös yksistään riittävinä myöntämisen perusteina. Lain nykyinen kirjaus merkitsee siis sitä, että

vaikka molemmilla tuen tasoilla sinällään arvioidaan samoja edellytyksiä, niin siinä, mikä on haitan ja erityiskustannusten keskinäinen suhde eri tuen tasoja tarkasteltaessa on merkittävä ero. Nykyinen lainkirjaus rajaa vammaistuen ulkopuolelle sellaisia henkilöitä, joilla on olennainen haitta, mutta ei lain vaatimia kustannuksia. Tähän joukkoon luokituu esimerkiksi nuoria mielenterveyden häiriöistä kärsiviä työtä tekeviä, työkykyisiä tai eri aloja opiskelevia henkilöitä, joita lain olisi tarkoitus tukea työssä tai opiskelussa. Käytännössä haitan olemassaolon ja erityiskustannusedellytyksen täyttyminen samanaikaisesti voi olla henkilön olosuhteista johtuen epätodennäköisempää kuin korotetun vammaistuen yksittäisten ehtojen täyttyminen. Kokemukset 16 vuotta täyttäneen vammaistuen saajat saavat tukea usein vain lyhyen ajan ennen siirtymistään työkyvyttömyyseläkkeelle. Tämä kertoo osaltaan siitä, että tuki ei kohdennu riittävän ajoissa sellaisille henkilöille, joilla saattaisi tuen avulla olla edellytyksiä työelämään tai opiskeluun. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on todennut 16 vuotta täyttäneen vammaistuen myöntämisperusteita koskeneeseen kanteluun antamallaan päätöksellä (diarinumero 4206/4/2010), että vammaisetuslain soveltamisessa on sisällöllinen tulkintaongelma, joka aiheutuu tuen kolmiportaisesta rakenteesta ja samaan aikaan laissa esiintyvistä eri tuen tasoilla käytettävistä määräytymisperusteista. Apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä nostettiin esiin samalla tästä lain kirjaustavasta aiheutuva päätösten perusteluun liittyvä ongelma. Perusteluiden selkeyden ja ymmärrettävyyden kannalta joudutaan voimassa olevan lain toimeenpanossa pohtimaan, tulisiko 16 vuotta täyttäneen vammaistuen hylkäävä päätös perustella sekä hylätyn perusvammaistuen että korotetun tuen osalta vai riittäväkö, että vammaisetuslain 2 §:ään nojaten päätöksen perusteluissa perustellaan ainoastaan perusvammaistuen edellytyksien täyttymistä, joiden voidaan hylkäävässä päätöksessä katsoa olevan lähimpänä täyttymistä. Kirjaustapa vaikeuttaa eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan myös tuenhakijan mahdollisuuksia ennakoita tuen saantimahdollisuuksia.

Vammaistukilailta (124/1988) korvattiin vuodesta 1989 lukien invalidirahajärjestelmä, joka oli ollut voimassa vuodesta 1951 saakka. Aiemman invalidirahan saamisen edellytyksenä oli ollut työn tekeminen ja sen määrä perustui lääketieteellisen haitta-asteen määrittelyyn. Vammaistuessa ei enää edellytetty työn tekemistä. Vammaistukea haettiin tuen säätämisen jälkeen 1989 huomattavasti ennakoitua vähemmän. Tuen merkitys työllistämisen tukemisessa jäi vähäiseksi ja erityisesti pienimmän korvausmäärän saaneiden määrä oli vähäinen. Tuen hakemista katsottiin ehkäisseen esimerkiksi sen, että tuen myöntäminen edellytti seikkaperäistä arviota tuen tarpeesta, joka puolestaan saattoi vaihdella lyhyelläkin aikavälillä. Esimerkiksi kustannusten tarpeellisuuden arvioinnin todettiin jo hyvin nopeasti vammaistukilain voimaan tultua olleen käytännössä vaikeaa. Vammaisetusjärjestelmää uudistettiin vuoden 2008 alusta voimaan tulleella ja edelleen voimassa olevalla vammaisetuslailla. Muutoksessa lainsäädännön rakennetta selkeytettiin erityisesti tuomalla vammaistukien ja eläkettä saavan hoitotuen kriteerit samaan lakiin. Lainmuutoksen yhteydessä ei kuitenkaan tavoiteltu muutoksia edellä mainittuihin määräytymisperusteita koskeneisiin ongelmakohtiin, joten ne ovat olleet edelleen havaittavissa nykyisen lain toimeenpanossa.

Eläkettä saavan hoitotuen myöntäminen edellyttää aina, että hakijan toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan. Kun henkilön toimintakyky on heikentynyt, ratkaisee avun tai ohjauksen ja valvonnan tarpeen tai erityiskustannusten määrä sen, myönnetäänkö hoitotuki ja minkä suuruisena tuki myönnetään. Perushoitotuki voidaan myöntää henkilölle, joka tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kotitaloustöissä ja asioinnissa kodin ulkopuolella vähintään viikoittain toistuvaa toisen henkilön apua tai ohjausta ja valvontaa. Lisäksi tuki voidaan myöntää henkilölle, jolle aiheutuu sairaudesta, viasta tai vammasta erityiskustannuksia vähintään perushoitotuen määrän verran kuukaudessa. Korotettu hoitotuki voidaan myöntää henkilölle, joka tarvitsee monissa henkilökohtaisissa toiminnoissaan jokapäiväistä, aikaa vievää toisen henkilön apua tai henkilölle, jonka sairaudesta tai vammasta

aiheutuu huomattavassa määrin säännöllistä ohjauksen ja valvonnan tarvetta. Lisäksi tuki voidaan myöntää jos henkilölle aiheutuu sairaudesta tai vammasta huomattavia erityiskustannuksia vähintään korotetun tuen verran kuukaudessa. Ylimmän tuen myöntäminen edellyttää, että hoidon ja valvonnan tarve on yhtämittaista. Tämä tarkoittaa, että hakijan tila vaatii toisen henkilön jatkuvaa, lähes ympärivuorokautista varuillaan oloa tai erityisjärjestelyjä. Ylin hoitotuki voidaan myöntää esimerkiksi henkilölle, jolla on niin vaikea sairaus tai vamma, että häntä ei voi jättää ilman hoitoa ja valvontaa kuin lyhyiksi ajoiksi. Ylin hoitotuki voidaan myöntää myös erityiskustannusten perusteella, jos huomioon otettavia erityiskustannuksia arvioidaan olevan keskimäärin ylimmän hoitotuen verran kuukaudessa.

Myös eläkettä saavan hoitotuen kriteerit ovat olleet pitkään muuttumattomina. Aikaisempi vuoteen 2008 saakka voimassa ollut eläkkeensaajien hoitotukijärjestelmä tuli voimaan 1.7.1988 osana vammaishuollon ja vammaiskorvausjärjestelmän kokonaisuudistusta ja sillä korvattiin vuodesta 1964 lukien voimassa ollut apu- ja hoitolisjärjestelmä. Myös hoitotuessa on ollut erityiskustannuksiin liittyviä ongelmia eläkkeensaajan hoitotuesta säätämisestä lähtien. Erityiskustannusten kasvanut merkitys näkyy nykyään eläkettä saavan hoitotuessa erityisesti ylimpien tukien saajamäärien kasvussa. Erityiskustannusedellytyksen johdosta vähäistä apua tarvitseva henkilökin voi olla oikeutettu suoraan ylimpään tukeen, jos hänen toimintakykynsä katsotaan heikentyneen ja hänelle syntyy ylimmän tuen verran erityiskustannuksia kuukaudessa. Myös hoitotuessa on ongelmana se, että nykyinen lainkirjaus vaatii tuenhakijalta jo ennen tuen hakemista sairaanhoidosta ja palveluista syntyneitä kustannuksia. Tuen varsinaisen tarpeen tarkastelun sijaan tuenhakijalta siis edellytetään, että hän on jo ennen tuen hakemista käyttänyt omaa varallisuuttaan esimerkiksi palvelujen hankkimiseen.

Vammaisetuslain 4 §:ssä, joka koskee Suomessa asumisen määritelmää, viitataan soveltamisalalakiin, joka sisältää tarkemmat säännökset sosiaaliturvalainsäädännön piiriin kuulumisesta. Soveltamisalalakia muutettiin

1.1.2014 voimaan tulleella lailla (1196/2013). Lain soveltamisalaa koskevaa 1 §:ää selkeytettiin, jotta soveltamisalalaissa säädetty etuuslakien jakautuminen kahteen ryhmään olisi helpompi ymmärtää. Kyseinen pykälä on jaettu kahteen osaan ja sen mukaan henkilöön sovelletaan 1 momentin 2 kohdassa mainittua lainsäädäntöä vain, jos hänen katsotaan asuvan vakinaisesti Suomessa 3, 3 a tai 4 §:n perusteella. Vammaisetuksista annettu laki kuului aiemmin näihin 2 kohdassa mainittuihin etuuslakeihin, mutta se siirrettiin 1.1.2014 lukien kuulumaan 1 kohdassa mainittuihin etuuslakeihin. Muutoksen yhteydessä vammaisetuslain 4 §:n soveltamisalain 1 §:n 1 momentin 2 kohtaan viittaavaa säännöstä ei kuitenkaan muutettu. Kelan toimeenpanossa tätä lakien välistä osittaista ristiriitaa on kuitenkin tulkittu siten, että Suomessa asumista erityisesti koskeva uudempi soveltamisalain säännös on syrjäyttänyt vanhemman vammaisetuslain viittaussäännöksen.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään siihen, että vammaisetuslain tavoite porrastaa tuet niiden tarpeen perusteella kolmeen tasoon toimisi selkeämmin ja tukien kohdentuminen olisi aiempaa oikeudenmukaisempaa. Tarkoituksena on lisätä tuenhakijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta ja helpottaa vammaisetuksien hakemista. Ehdotettujen muutosten arvioidaan vaikuttavan myös siten, että vammaisetuksia voidaan myöntää pidempinä määräaikaikaisuuksina tai entistä useammin toistaiseksi. Vammaisetuslain säännöstä erityiskustannuksista ehdotetaan täsmennettäväksi. Laissa säädettäisiin, mitkä henkilölle sairauden tai vamman hoidosta aiheutuvat kustannukset voitaisiin ottaa huomioon tuen myöntämisharkinnassa. Tavoitteena on, että tuenhakijoiden olisi aiempaa helpompaa ennakoida, mitä kustannuksia vammaisetuksien myöntämisharkinnassa arvioidaan.

Muutosten tavoitteena on erityisesti 16 vuotta täyttäneen vammaistuen oikeudenmukaisempi kohdentuminen. Ehdotetun muutoksen perusteella perusvammainen saaminen ei enää edellyttäisi erityiskustan-

nuksia vaan tuen saamiseen riittäisi se, että henkilön toimintakyky olisi heikentynyt ja että henkilölle aiheutuu sairaudesta tai vammasta olennaista haittaa. Tavoitteena on edesauttaa muun muassa nuorten mielenterveyden häiriöistä kärsivien henkilöiden pääsyä vammaistuen piiriin ja tätä kautta tukea heidän opiskelua, työllistymistä ja työssäkäyntiään.

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on yhdenmukaistaa tapaa, jolla erityiskustannuksia eri vammaisetuksissa huomioidaan. Muutosten tarkoituksena on muuttaa erityiskustannusten huomioon ottamista 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa sekä eläkettä saavan hoitotuessa vastaamaan alle 16-vuotiaan vammaistuen mukaista käytäntöä. Samalla alle 16-vuotiaan vammaistuen toimeenpanossa vakiintunut käytäntö on tarkoitus kirjata lakiin. Esityksessä ehdotetaan, että erityiskustannuksilla olisi jatkossa alle 16-vuotiaan vammaistuessa, 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa sekä eläkettä saavan hoitotuessa yhdenmukaisella tavalla perustuen tasoa korottava vaikutus. Perustuen edellytysten täytyessä ja erityiskustannusten noustessa vähintään korotetun tuen määrään, vammaisetus voitaisiin myöntää korotettuna. Muutoksen myötä ennen tuen hakemista syntyneiden erilaisten kustannusten merkitys vähenisi ja tuen myöntämisessä arvioitaisiin selkeämmin ja yhdenvertaisemmin suoraan tuenhakijan tuen tarvetta.

Ehdotettujen muutosten myötä eri vammaisetuksien määräytymisperusteet toimisivat aiempaa johdonmukaisemmin. Muiden kuin erityiskustannusten osalta tukien myöntöedellytykset vastaavat lain tarkoitusta, eikä niitä ole syytä tarkastella tämän lainmuutoksen yhteydessä. Muutoksen yhteydessä lain voimaantulohetkellä maksussa olevien vammaistukien ja hoitotukien maksamista jatkettaisiin voimassa olleiden perusteiden seuraavaan tarkistukseen tai lakkautukseen saakka. Lainmuutoksella ei näin puututtaisi lain voimaan tullessa maksussa olevien tukien maksamista.

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on selkeyttää vammaisetuslaissa olevaa Suomessa asumisen määritelmää poistamalla 1.1.2014 lukien syntynyt vammaisetuslain sekä soveltamisalain välinen osittainen ristiriita.

Tarkoituksena on muuttaa vammaisetuslain Suomessa asumista koskevaa kohtaa siten, että se vastaa soveltamisalain 1.1.2014 lukien voimaan tullutta muutosta sekä toimeenpanossa vallitsevaa tulkintaa.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Vaikutukset valtion talouteen

Vammaisetuksien saajia oli vuoden 2013 lopussa yhteensä 307 809. Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajia oli vuoden 2013 lopussa 34 821. Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia alle 16-vuotiaan vammaistuen saajien määrään tai tuensaajien jakautumiseen tuen eri tasoille.

Aikuisen vammaistukea sai 12 468 henkilöä vuoden 2003 lopussa kun taas vastaavaa

aikuiselle tarkoitettua 16 vuotta täyttäneen vammaistukea sai 10 599 henkilöä vuonna 2013. Vammaistuen saajien kokonaismäärä on vähentynyt 15 % vuoteen 2003 verrattuna. Tukea vuonna 2013 saaneista 16—19-vuotiaat oli suurin yksittäinen ikäryhmä (20 %). Muut alle 40-vuotiaiden ikäryhmät olivat määriltään selvästi pienemmät. Miehii oli hieman alle puolet (47 %). Yleisin sairauseruste 16 vuotta täyttäneen vammaistuen saajilla on mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (23 %).

Alla olevasta taulukosta näkyy tuensaajien jakautuminen 16 vuotta täyttäneen vammaistuen eri tasoille vuonna 2013 sekä arvioitu kehitys vuosille 2015 ja 2020 ehdotettujen muutosten arvioidut vaikutukset huomioiden.

	Perusvammaistuen saajat	Korotetun tuen saajat	Ylimmän tuen saajat	Saajia yhteensä
Vuonna 2013	2311 (22 %)	4911 (46 %)	2529 (24 %)	10 599
Vuonna 2015	7300 (47 %)	5200 (33 %)	2500 (16 %)	15 000
Vuonna 2020	12 300 (61 %)	5100 (25 %)	2400 (12 %)	19 800

Eläkkeensaajan hoitotukea sai 169 231 henkilöä vuonna 2003 kun taas vuoden 2013 lopussa eläkettä saavan hoitotukea maksettiin 232 418 henkilölle. Määrä ja osuus 16 vuotta täyttäneestä väestöstä ovat lisääntyneet jatkuvasti 1990- ja 2000-lukujen ajan. Vuoden 2010 alusta vammaisetuksia alettiin maksaa myös laitoshoidossa oleville, mikä lisäsi eläkettä saavan hoitotukea saavien määrää 10 %. Kymmenen vuoden aikana tuensaajien määrä on lisääntynyt yhteensä 37,3 %. Vuonna 2013 tukea saaneista noin 73,5 % oli 65 vuotta täyttäneitä. Suurin yksittäinen ikäryhmä olivat 85—89-vuotiaat (17 %). Eliniän

piteneminen on lisännyt ikääntyneiden hoitotuen tarvetta. Vuonna 2013 hoitotuen saajista 61 % oli naisia. Yleisimmät sairausryhmät olivat vuonna 2013 hermoston sairaudet (29 %) ja mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (24 %). Verenkiertoelinten sairauksien perusteella hoitotukea sai 17 % tuensaajista. Tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudosten sairauksien osuus oli 11 %.

Alla olevasta taulukosta näkyy tuensaajien jakautuminen eläkettä saavan hoitotuen eri tasoille vuonna 2013 sekä arvioitu kehitys vuosille 2015 ja 2020 ehdotettujen muutosten arvioidut vaikutukset huomioiden.

	Perushoitotuen saajat	Korotetun tuen saajat	Ylimmän tuen saajat	Saajia yhteensä
Vuonna 2013	100 230 (43 %)	77 711 (33 %)	54 197 (23 %)	232 418
Vuonna 2015	98 000 (43 %)	78 000 (34 %)	53 600 (23 %)	229 600
Vuonna 2020	96 700 (42 %)	79 700 (35 %)	52 800 (23 %)	229 200

Vammaisetusmenot lisääntyivät vuonna 2013 edellisvuodesta 37,4 miljoonaa euroa

eli 6,7 %. Lisäys johtui pääasiassa eläkettä saavan hoitotukimenojen kasvusta. Nykyisil-

lä säännöksillä vammaisuuksien saajien määrien sekä kustannusten kehityksen voidaan arvioida jatkuvan kuten tähänkin asti. Erityisesti eläkettä saavan hoitotuen kustannukset sekä osuus kokonaismenoista jatkaisivat nykyedellytyksillä kasvuaan. Myös ehdo-

tettujen muutosten jälkeen vammaisuuksien menojen arvioidaan kasvavan tulevina vuosina.

Alla olevasta taulukosta näkyy vuoden 2013 toteutuneet menot sekä arvio vammaisuuksien kehittymisestä muutoksen jälkeen.

	16 vuotta täyttäneen vammaistuki (milj. euroa)	Eläkettä saavan hoitotuki (milj. euroa)	Vammaisuuksien menot yhteensä (milj. euroa)
Vuonna 2013	34,3	470,7	592,7
Vuonna 2015	38,2	487,9	620,2
Vuonna 2020	49,5	526,2	681,6

Alla olevasta taulukosta näkyvät muutoksen kohteena olevien 16 vuotta täyttäneen vammaistuen ja eläkettä saavan hoitotuen toteutuneet menot vuonna 2013 sekä arvioidut

menot ehdotettujen muutosten jälkeen vuonna 2015.

	16 vuotta täyttäneen vammaistuki (milj. euroa)	Eläkettä saavan hoitotuki (milj. euroa)	Vammaistuki ja hoitotuki yhteensä (milj. euroa)
Vuonna 2013	34,3	470,7	505,0
Vuonna 2015	36,9, (35,5)	491,3 (499,2)	528,2 (534,7)

Yllä olevassa taulukossa suluissa on arvio kustannuksista nykyisin myöntöedellytyksin vuonna 2015. Ehdotettujen muutosten jälkeen vammaisuuksien kokonaismenojen arvioidaan olevan vuonna 2015 nykyisten myöntöedellytysten mukaiseen kehitykseen verrattuna noin 6,5 miljoonaa euroa pienemmät.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Tuen myöntämisessä huomioon otettavien erityiskustannusten määrittäminen laissa sekä erityiskustannusten vaikutuksen muuttaminen vähentäisi erityiskustannusten selvittämisestä aiheutuvaa hallinnollista työtä Kansaneläkelaitoksessa. Ehdotettujen muutosten arvioidaan keventävän vammaisuuksien käsittelyä merkittävästi ja tehostavan vammaisuuksien toimeenpanoa. Hake-

musmäärien voidaan arvioida ensi vaiheessa kasvavan 16 vuotta täyttäneen vammaistuen. Pidemmällä aikavälillä lisäyksen ei kuitenkaan arvioida olevan merkittävää. Muutosten johdosta tukioikeuden selvittämiseksi tuenhakijoille lähetettävien lisäselvityspyynnöiden sekä määräaikaisten päätösten määrien voidaan arvioida vähenevän. Muutosten johdosta Kansaneläkelaitoksen tulee kuitenkin ensivaiheessa tehdä tarvittavat muutokset tietojärjestelmiinsä, kouluttaa toimihenkilöitä, laatia uudet toimeenpano-ohjeet sekä tiedottaa muutoksesta. Muutoksista voidaan arvioida aiheutuvan ensivaiheessa myös normaalia enemmän yhteydenottoja Kansaneläkelaitoksen asiakaspalveluun.

Muutosten voidaan arvioida vaikuttavan myös muutoksenhakuelimien toimintaan. Kansaneläkelaitoksen tekemästä vammaisuuksia koskevasta päätöksestä valitaan ensi asteena sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan, jonka tekemästä ratkaisus-

ta on muutoksenhakuoikeus vakuutusoikeyteen. Muutosten voidaan arvioida nopeuttavan vammaisetuusasioiden käsittelyä muutoksenhakuasteissa. Muutosten arvioidaan vähentävän valitusmääriä alkuvaiheen hetkellisen valitusmäärien kasvun jälkeen.

3.3 Vaikutukset etuudensaajien asemaan

Etuudensaajille odotettavissa olevat muutokset vaihtelevat eri vammaisetuuksissa. Alle 16-vuotiaan vammaistuessa ei arvioida tapahtuvan muutoksia tuensaajien asemassa. Ehdotetun muutoksen voidaan kuitenkin arvioida helpottavan siirtymistä alle 16-vuotiaan vammaistuelta 16 vuotta täyttäneen vammaistuella. Nykykriteerien erilaisuus alle 16-vuotiaan ja 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa on osaltaan aiheuttanut 16 vuotta täyttäneen vammaistukeen korkean hylkäävien päätösten osuuden. Muutoksen myötä hylkäävien ratkaisujen määrän voidaan arvioida vähenevän 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa.

Aikuiselle tarkoitettusta 16 vuotta täyttäneen perusvammainen ehdotetaan poistettavaksi haitan ja erityiskustannusten yhtäaikainen vaatimus ja henkilöllä olisi siten oikeus tukeen jo pelkän olennaisen haitan perusteella. Muutos kohdentuisi henkilöihin, joilla on sairauden, vian tai vamman aiheuttama olennainen haitta ja jotka eivät ole aiemmin saaneet tai hakeneet tukea puuttuvien kustannusten vuoksi. Muutoksen arvioidaan kohdentuvan esimerkiksi nuoriin mielenterveys- ja sairaus- tai vamma-erityiskustannuksista kärsiviin henkilöihin, joille syntyisi muutoksen myötä nykyistä useammin ja aikaisemmin oikeus perustason vammaistukeen. Arvioiden mukaan vammaistuelle pääseminen helpottuisi myös esimerkiksi ms-tautia sairastavien, cp-oireyhtymän omaavien sekä reumaattikkojen kohdalla. Ehdotettujen muutosten voidaan arvioida kohdentuvan perusvammainen erityisesti osatyökykyisille henkilöille. Korotetun 16 vuotta täyttäneen vammaistuen osalta voidaan arvioida, että tuen nykyisiin edellytyksiin verrattuna tukea ei enää myönnettäisi sellaisille henkilöille, joiden toimintakyky on heikentynyt ja joilla on korotetun tuen verran erityiskustannuksia mutta ei perustuen edellyttämää olennaista haittaa. Ylintä tukea ei puo-

lesta enää maksettaisi sellaisille henkilöille, joiden toimintakyky on heikentynyt ja joilla on ylimmän tuen verran kustannuksia, mutta muut ylimmän tuen edellytykset eivät toteudu. Edellä mainituissa tilanteissa oleville henkilöille voitaisiin kuitenkin edelleen maksaa vammaistukea perustukena tai korotettuna niiden edellytysten täytyessä.

Eläkettä saavan perushoitotuen osalta voidaan arvioida, että tuen nykyisiin edellytyksiin verrattuna tukea ei enää myönnettäisi sellaisille henkilöille, joiden toimintakyky on heikentynyt ja joilla on perustuen verran kustannuksia, mutta joilla ei ole perustuen verran avun tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta. Eläkettä saavan korotetun hoitotuen osalta voidaan arvioida, että tuen nykyisiin edellytyksiin verrattuna tukea ei enää myönnettäisi sellaisille henkilöille, joiden toimintakyky on heikentynyt ja joilla on korotetun tuen verran kustannuksia, mutta joilla ei ole perustuen verran avun tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta. Eläkettä saavan ylimmän hoitotuen osalta voidaan arvioida, että tuen nykyisiin edellytyksiin verrattuna tukea ei enää myönnettäisi sellaisille henkilöille, joiden toimintakyky on heikentynyt ja joilla on ylimmän tuen verran kustannuksia, mutta joilla ei ole ylimmän tuen verran avun tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta. Edellä mainituissa tilanteissa henkilöllä voisi olla edelleen oikeus perustason tai korotettuun tukeen muiden myöntöperusteiden kuin kustannusten perusteella.

Ehdotettujen muutosten arvioidaan helpottavan vammaisetuuksien hakemista. Huomioon otettavien erityiskustannusten ilmoittaminen lain tasolla helpottaa tuen saamisen mahdollisuuksien arvioimista sekä sen arvioimista, millaiset kustannukset vaikuttavat tuen saamiseen ja mitä selvityksiä tuen hakemisen yhteydessä tarvitaan. Erityiskustannusten laintasoinen säätely takaa etuudensaajille nykyistä paremman viranomaistoiminnan avoimuuden ja antaa paremman pohjan viranomaisen harkintavallan käytön arvioinnille. Muutosten arvioidaan mahdollistavan tukien myöntämisen pidemmälle ajalle, jolloin jatkoon hakemisen tarve vähenisi nykyisestä. Tuensaajien tarvitsisi näin ollen entistä harvemmin hakea tukea uudelleen ainoastaan sen vuoksi, että henkilölle aiheutuvista eri-

tyiskustannuksista saadaan ajankohtaista tietoa.

Ehdotetut muutokset myös vahvistavat edelleen avun ja palveluiden hankkimisen osalta päätösvallan säilyttämistä tuensaajalla, joka voi itsenäisesti päättää mihin hän saamansa tuen käyttää. Tuensaaja ei tukea saadakseen olisi nykyisellä tavalla yhtä vahvasti sidottu tiettyihin palvelumuotoihin, joista aiheutuvia kustannuksia Kansaneläkelaitos tällä hetkellä ottaa suoraan tuen perusteena huomioon tukea myöntäessään. Muutosten myötä myöskään henkilön varallisuusasemalla ja asuinpaikkakunnalla tai kyvykkyydellä hankkia palveluita tai hakea tukea ei olisi jatkossa enää nykytilaan verrattuna yhtä suurta merkitystä tuen tason määrittelyn kannalta.

Muutokset kohdistuisivat uusiin tuenhakijoihin sekä määräaikaiseen tukeen jatkoa hakeviin henkilöihin. Lain voimaan tullessa maksussa olevat vammaisetuudet suojattaisiin muutokselta siirtymäsäännöksellä seuraavan tarkistukseen tai tuen lakkaamiseen saakka.

Ehdotetuilla muutoksilla voidaan arvioida olevan välillisiä vaikutuksia myös vaikeavammaisen lääkinnällisen kuntoutuksen myöntämiseen, koska kuntoutuksen yhtenä edellytyksenä on oikeus korotettuun tai ylimpään vammaiseteuteen. Kustannuksilla

olisi kuitenkin edelleen perustuen tasoa korottava vaikutus, joten vaikutusten voidaan arvioida jäävän vähäisiksi.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: valtionvarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Kansaneläkelaitos, Suomen kuntaliitto ry, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Valtakunnallinen vammaisneuvosto, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry sekä Vammaisfoorumi ry. Lisäksi lausunnon toimittivat Invalidiliitto ry, Psoriasisliitto ry sekä Kuuloliitto ry.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesityksen täydennykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi talousarvioesityksen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1.1 Laki vammaisetuuksista

4 §. Suomessa asuminen. Pykälässä säädetään Suomessa asumisen määritelmästä. Kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilö katsottaisiin Suomessa asuvaksi, jos hän asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaisesti asuu Suomessa. Muutoksen myötä viittaussäännöksestä poistettaisiin viittaukset nimenomaisesti pykäliin.

5 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 4 kohdassa säädetään erityiskustannusten yleisestä määritelmästä. Kohtaa ehdotetaan kumottavaksi. Erityiskustannusten yleinen määritelmä ehdotetaan siirrettäväksi voimaan tulevan lain 10 §:n 2 momentiksi.

7 §. Alle 16-vuotiaan vammaistuki. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi, koska jatkossa laissa olisi erikseen täsmennetty, miten ja mitkä erityiskustannukset voitaisiin ottaa taloudellisena rasituksena huomioon tuen myöntämisharkinnassa. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentissa todettaisiin jatkossa, että lapsen sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset otettaisiin huomioon siten kuin lain 10 §:ssä erikseen säädetään. Muutos merkitsee alle 16-vuotiaan vammaistuen osalta nykyisen vakiintuneen käytännön kirjaamista lakiin.

8 §. 16 vuotta täyttäneen vammaistuki. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi, koska jatkossa laissa olisi erikseen täsmennetty, miten ja mitkä erityiskustannukset voidaan ottaa huomioon tuen myöntämisharkinnassa. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset

otettaisiin huomioon siten kuin lain 10 §:ssä erikseen säädetään.

Koska jatkossa lain 10 §:ssä olisi erikseen täsmennetty, miten ja mitkä erityiskustannukset voidaan ottaa huomioon tuen myöntämisharkinnassa, pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi erityiskustannuksia koskevat vaatimukset. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 2 momentin 1 kohdasta poistetaan vaatimus jatkuvista erityiskustannuksista ja kohdan mukaan perusvammaistuen edellytyksenä olisi jatkossa vain olennainen haitta. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi 2 momentin 2 kohdan osalta siten, että kohdasta poistetaan vaatimus huomattavista erityiskustannuksista ja 3 kohdan osalta siten, että kohdasta poistetaan vaatimus erittäin huomattavista erityiskustannuksista. Muutoksen johdosta 16 vuotta täyttäneen vammaistukea ei voitaisi jatkossa myöntää ainoastaan sillä perusteella, että erityiskustannuksia olisi myönnettävän tuen määrän verran kuukaudessa. Muilta osin 2 momentin kirjaukset säilyisivät ennallaan.

9 §. Eläkettä saavan hoitotuki. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi, koska jatkossa laissa olisi erikseen täsmennetty, miten ja mitkä erityiskustannukset voidaan ottaa huomioon tuen myöntämisharkinnassa. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset otettaisiin huomioon siten kuin lain 10 §:ssä erikseen säädetään.

Koska jatkossa lain 10 §:ssä olisi erikseen täsmennetty, miten ja mitkä erityiskustannukset voidaan ottaa huomioon tuen myöntämisharkinnassa, pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi erityiskustannuksia koskevat vaatimukset. Muutoksen johdosta eläkettä saavan hoitotukea ei voitaisi jatkossa

myöntää ainoastaan sillä perusteella, että hyväksyttävistä erityiskustannuksista olisi myönnettävän tuen määrän verran kuukaudessa. Muilta osin 3 momentin kirjaukset säilyisivät ennallaan.

10 §. Tuet erityiskustannusten perusteella. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuki voidaan myöntää korotettuna tukena, jos tuenhakija täyttää perustuen edellytykset ja erityiskustannusten voidaan arvioida nousevan vähintään korotetun tuen määrään. Kyseessä olisi muutos 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa sekä eläkettä saavan hoitotuessa. Alle 16-vuotiaan vammaistuen osalta kyse olisi vakiintuneen käytännön kirjaamisesta lakiin.

Pykälän 2 momentti vastaisi nykyisen voimassa olevan lain 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa olevaa erityiskustannusten yleistä määritelmää. Näiden jo olemassa olevien edellytysten lähtökohtia ei muutettaisi. Siten tarpeellisuutta, ylimääräisyyttä, jatkuvuutta ja sitä, vastaako henkilö kustannuksista itse, arvioitaisiin kuten aiemminkin. Määritelmää ehdotetaan tarkennettavaksi kirjaustavan osalta siten, että erityiskustannusten tulee aiheutua henkilön sairauden, vian tai vamman aiheuttamasta toimintakyvyn heikentymisestä. Tältä osin muutos vastaa toimeenpanossa vakiintunutta tulkintaa, jonka mukaan esimerkiksi korkean iän aiheuttama toimintakyvyn heikentyminen ei voi olla perusteena vammaisuuden myöntämiselle.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin erityiskustannuksina huomioon otettavat kustannukset. Pykälässä lueteltaisiin eritellysti ne kustannuslajit, jotka voisivat tulla huomioon otetuiksi vammaisetuslain mukaisina erityiskustannuksina, eikä tuen myöntämisharkinnassa otettaisi huomioon muita kustannuksia. Pykälä vastaa pääosin sisällöltään nykyisten Kansaneläkelaitoksen toimeenpano-ohjeiden kustannuslajien esimerkkejä. Erityiskustannuksina voitaisiin ottaa huomioon momentissa mainitut kustannukset, jos ne samalla täyttävät 2 momentissa mainitut erityiskustannusten yleiset edellytykset. Palveluiden sisällöstä ei säädettäisi tarkemmin tässä laissa, eikä ehdotetulla lailla ole tarkoitus muuttaa tai ohjata erilaisten palveluiden käyttöä tai tarjontaa. Lähtökohtana on, että tuenhakijalle syntyneiden kustannusten

tulee perustua palveluiden sisällöstä ja kustannuksista annettuun riittävän yksilöityyn selvitykseen. Kustannusten osalta tulisi aina huomioida, mitä muussa lainsäädännössä eri palveluista ja niistä perittävistä maksuista säädetään.

Ehdotetun 3 momentin 1 kohdan mukaan erityiskustannuksena otettaisiin huomioon tuenhakijalle kunnan tai yksityisen palveluntuottajan tuottamasta kotipalvelusta, tukipalvelusta ja kotisairaanhoidosta aiheutuvat kustannukset. Tämän kohdan mukaiset kustannukset ehdotetaan otettavaksi huomioon nykykäytäntöjen mukaisesti. Kotiin saatavaa kunnallisen avun kokonaisuutta kutsutaan vakiintuneesti kotihoitoksi. Kotihoito pitää sisällään hoidon ja arkielämän toimintojen avustamisen sekä terveyden- tai sairaanhoidon kotona. Kotihoito perustuu lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), sosiaalihuoltolakiin (710/1982) ja -asetukseen (607/1983), kansanterveyslakiin (66/1972) sekä valtakunnalliseen ikäihmisten hoitoa ja palvelua koskevaan laatusuosituksen. Kotisairaanhoidon antaminen perustuu terveydenhuoltolakiin (1326/2010). Kotihoidosta laaditaan yhdessä palvelun käyttäjän kanssa palvelu- ja hoitosuunnitelma. Kunnan järjestämän kotipalvelun saannista päättää kunnassa yleensä kotipalvelun esimies. Kotisairaanhoidon järjestämisestä vastaa kunnan terveyskeskus. Hoitotoimista päättää kotisairaanhoidosta vastaava lääkäri. Kotipalvelun ja kotisairaanhoidon maksu peritään kunnassa siten kuin laissa on erikseen säädetty. Lisäksi henkilöillä on aina mahdollisuus hankkia tarvitsemiaan palveluita ja lisäpalveluita omalla kustannuksellaan suoraan yksityisiltä palveluntarjoajilta. Kotipalveluita voidaan tarjota myös lisäpalveluina esimerkiksi palvelutaloihin ja hoivakoteihin. Kotipalvelun tarkoituksena on tukea henkilöä, kun tämä tarvitsee sairauden tai heikentyneen toimintakyvyn vuoksi apua kotiinsa selviytyäkseen arkipäivän askareista ja henkilökohtaisista toiminnoista kuten hygienian hoitamisesta. Kotipalvelun työntekijät ovat pääasiassa kodinhoitajia, kotiavustajia ja lähihoitajia. Kotipalvelun lähtökohtana on auttaa tuensaajaa kodin askareissa ja kotisairaanhoidossa. Tuensaajien kotiinsa tilaamat palvelut voivat vaihdella merkittävästi tuenhakijoiden

tarpeiden ja mieltymysten sekä palveluiden tarjonnan mukaan. Kotipalveluna voidaan tarjota asiakkaalle myös seuraa ja virkistystä. Kotisairaanhoidon avulla osa sairaanhoitopalveluista voidaan tuoda tuenhakijan kotiin. Kotisairaanhoidon henkilöstö on koulutukseltaan pääasiassa sairaanhoitajia. Kotisairaanhoidossa henkilöä voidaan auttaa esimerkiksi lääkehoidossa, verinäytteiden ottamisessa, pistosten antamisessa tai haavahoidossa ja kotisairaanhoido toimii yhteistyössä hoitavan lääkärin kanssa. Osa kotisairaanhoidosta tarjoavista palveluntuottajista tarjoaa myös vaativia sairaanhoidon palveluita, kuten suonensisäistä lääkitystä tai saattohoitoa. Kotisairaalaohito on puolestaan sairaalatasoisen hoidon antamista potilaan kotona. Kotisairaalaohito on luonteeltaan määräaikaista ja tehostettua kotisairaanhoidoa. Kotisairaalaohitoa ovat esimerkiksi kotihoitoon soveltuva erikoissairaanhoido ja saattohoito. Tukipalvelut täydentävät muuta kotipalvelua. Tukipalveluina voidaan järjestää esimerkiksi aterioiden tuominen kotiin sekä siivous, kylvytys ja kuljetuspalveluja. Kunnallisen ateriapalvelun käyttämisestä aiheutuvista kustannuksista ehdotetaan tämän kohdan ja vakiintuneen käytännön mukaisesti huomioon otettavaksi vain tuenhakijalta perityt ruoan kuljetusmaksut ja mahdolliset ilta- ja viikonloppuisät. Aterioiden (ruoka)osuutta ei otettaisi huomioon erityiskustannuksena. Palveluiden osalta arvioitaisiin aina myös sitä, asuuko hakijan kanssa muita perheenjäseniä, joiden voidaan olettaa osallistuvan kodinhoitoon. Esimerkiksi siivouspalveluiden käytöstä aiheutuneet kustannukset voitaisiin yleensä jakaa puolisoiden kesken. Lähiomaisen (puoliso tai lapsi) palkkaamisesta aiheutuneita palkkakustannuksia ei otettaisi huomioon tämän kohdan mukaisina kustannuksina. Myöskään hakijalle vammaispalvelulain (380/1987) nojalla myönnetyn henkilökohtaisen avustajan palkkakustannuksia ei otettaisi huomioon erityiskustannuksina.

Säännöksen 2 kohdan mukaan erityiskustannuksina otettaisiin huomioon tuetun asumisen tai palveluasumisen yhteydessä aiheutuvat hoito- ja hoivakustannukset. Asunnon ja asumiseen tarvittavien palveluiden muodostamaa kokonaisuutta on vakiintuneesti kutsuttu palveluasumiseksi tai asumispalve-

luksi. Palveluasuminen voidaan järjestää palvelunkäyttäjän asunnossa, asuntojen muodostamassa ryhmässä, ryhmäkodissa tai palveluasumisyksikössä. Palveluasuminen on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat eri syistä enemmän tukea ja palveluja asumisensa järjestämiseen kuin mitä tavanomaiseen asuntoon voidaan järjestää. Tuetussa asumisessa asuva henkilö tarvitsee tukea ja ohjausta kyetäkseen asumaan itsenäisesti kotonaan tai tukiasunnossa. Tuetun asumisen ja palveluasumisen palveluita käyttävät ikäihmiset, pitkäaikaisesti sairast, vammaiset, kehitysvammaiset sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujat. Paljon apua, hoivaa ja valvontaa tarvitseville järjestetään tehostettua palveluasumista. Tehostetussa palveluasumisessa henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. Tuki- ja palveluasumista ja tehostettua palveluasumista tuottavat kunnat, järjestöt ja yksityiset yrittäjät.

Asumispalvelut ovat sosiaalihuoltolain mukaisia sosiaalipalveluja, joiden järjestämisestä vastaa kunta. Sosiaalihuoltolain mukaisista asumispalvelujen käyttäjistä suurin osa on vanhuksia. Asumispalvelujen järjestämisestä vaikea vammaisille henkilöille säädetään vammaispalvelulaisissa ja kehitysvammaisissa (519/1977). Sosiaalihuoltolain mukaiseen kunnan asumispalveluun on oikeus henkilöllä, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä. Vammaispalvelulain mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaispalveluasetuksen (759/1987) mukaan vammaispalvelulain mukaiseen palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiseksi. Mielenterveyslain (1116/1990) mukaan mielisairautta tai muuta mielenterveyshäiriötä potevalle henkilölle on järjestettävä mahdollisuus hänen tarvitsemaansa lääkinnälliseen tai sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvään tuki- ja palveluasumiseen siten kuin siitä on erikseen säädetty.

Palveluasumisesta mahdollisesti perittävän asiakasmaksun määräytymiseen vaikuttaa se, minkä lain nojalla asumispalvelu on järjestet-

ty. Vammaispalvelulain mukaisessa palveluasumisessa voidaan periä kaikki ne maksut, jotka aiheutuvat tavallisesta asumisesta, esimerkiksi vuokra, tavanomaiset sähkö- ja vesimaksut sekä muut elinkustannukset, kuten ruoka. Palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia. Kehitysvammaisten erityishuoltona järjestetty asuminen on asiakkaalle maksutonta ylläpitoa lukuun ottamatta. Sosiaalihuoltolain mukaisen asumispalvelujen maksuista ei ole erikseen säädetty asiakasmaksulaissa tai -asetuksessa, joten kunta voi periä niistä päättämänsä maksun. Kunnan järjestämän palvelu- ja tukiasumisen maksut ovat yleensä tulosidonnaisia. Asumisesta asukas maksaa yleensä vuokran ja palveluista asiakasmaksun. Henkilö voi myös ostaa paikan palveluasumisen yksiköstä suoraan yksityiseltä palveluntuottajalta, jolloin hän vastaa itse asumisesta ja palveluista syntyvistä kustannuksista.

Palvelutalossa asumisen kustannuksia ovat vuokra tai yhtiövastike ja muut asumiskustannukset. Näiden lisäksi palvelutalossa asuville peritään perusmaksu, ateriamaksut sekä palvelumaksu, joka on asiakaskohtaista palvelupakettia koskeva maksu. Samanniminen palvelu voi olla eri palvelutaloissa sisällöltään erilaista ja hinnoiteltu eri tavoin. Palvelutalot voivat esimerkiksi hinnoitella palveluitaan erikseen tai sisällyttää palveluiden kustannukset vuokraan tai perusmaksuun. Perusmaksu eli asiakaspalvelumaksu voi sisältää hyvinkin erilaisia palveluita ja siksi myös sen suuruus voi vaihdella palvelutalojen välillä. Perusmaksu voi tarkoittaa esimerkiksi palvelukokonaisuutta, joka kattaa mm. yhteisten tilojen ja kuntosalin käyttämömahdollisuuden, hoitajien saatavuuden ja virkistystoiminnan, pyykinpesun, hälytysvarmistuksen, sairaanhoitajan lyhytkestoiset palvelut, siivouspalvelut sekä virike- ja kuntoutustoiminnan. Perusmaksuun voi sisältyä myös esimerkiksi turvapuhelin, terveydenhoitajan palvelut, sauna, siivous, pyykinpesu, ateriat sekä ympärivuorokautinen päivystys. Palvelutalosta riippuen näitä palveluita voidaan laskuttaa myös erillisinä palveluina. Lisäksi palvelutalon asukas voi ostaa kyseisiä palveluita myös palvelutalon ulkopuolelta. Palvelumaksu eli palvelupaketti koostuu hoito- ja

hoivamaksuista sekä tukipalvelumaksuista. Palvelupaketin sisältö ja kokonaishinta määräytyvät henkilökohtaisen hoito- ja palvelusuunnitelman tai asiakkaan ja palveluntuottajan välillä tehdyn sopimuksen mukaan. Hoito- ja hoivamaksut voidaan hinnoitella kuukausi- tai tuntihintoina. Palvelutalossa asuva saa edellä 1 kohdassa esiteltyjä kunnan kotihoidon palveluita samoin kriteerein kuin kuka tahansa kotona asuva. Palvelutalot voivat tarjota asukkaalleen hyvinkin erityyppisiä lisäpalveluita. Erikseen laskutettavia palveluita voivat olla palvelutalosta riippuen esimerkiksi henkilökohtainen apu, taksin tilaus, aamiaisen tarjoilu, jalkahoito, hieronta, kampaamo- ja parturipalvelut, kosmetologipalvelut ja ulkoilutus. Jos siivous ei valmiiksi kuulu johonkin palvelukokonaisuuteen, se laskutetaan yleensä erikseen tuntiveloituksena ja samalla tavoin myös esimerkiksi saunominen voidaan veloittaa kuukausimaksuna, kertamaksuna tai tuntimaksuna. Palvelutalossa asuvan henkilön hankkimisiin lisäpalveluihin suhtauduttaisiin erityiskustannuksina huomioon ottamisen osalta samoin kuin muutoin henkilön kotiin hankkimisiin palveluihin. Lääkkeet kustannetaan palveluasumisessa lähtökohtaisesti itse. Samassa palvelutalossa saattaa olla asiakkaita erilaisin sopimuksin. Kun henkilö on itse ostanut itselleen paikan palvelutalosta tai hankkii itselleen lisäpalveluita, on kyseessä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen normaali sopimussuhde. Tällöin sopimussuhteeseen soveltuvat myös kuluttajansuojalain (38/1978) säännökset. Hintatietojen ilmoittamista koskee puolestaan lähtökohtaisesti valtioneuvoston asetus kulutushyödykkeen hinnan ilmoittamisesta markkinoinnissa (553/2013).

Palveluasumisen osalta erityiskustannusten huomioon ottaminen vastaisi ehdotuksen mukaan yksityiskodissa asuvan henkilön erityiskustannusten huomioimista. Erityiskustannuksina otettaisiin huomioon tuetun asumisen tai palveluasumisen yhteydessä aiheutuvat hoito- ja hoivakustannukset. Esimerkiksi asumisen, ruoan ja yleisten tilojen käyttöön ja ylläpitoon liittyviä maksuja ei otettaisi huomioon. Kustannusten huomioon ottaminen edellyttäisi palveluista riittäväällä tavalla yksilöityjä selvityksiä. Kohtuullisen tai muun osuuden tai summan huomioon otta-

minen palveluasumisen kokonaiskustannuksista tai vaihtoehtoisesti hoito- ja hoivamaksuista ei olisi mahdollista. Tältä osin tulkinta vastaisi toimeenpanon nykykäytäntöä.

Säännöksen 3 kohdan mukaan otettaisiin huomioon laitoshoidosta ja sairaalahoidosta aiheutuvat kustannukset. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 7 c §:ssä tarkoitettua pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävää maksua ei kuitenkaan huomioitaisi. Kirjaus vastaisi nykykäytännön mukaista tulkintaa sekä pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävästä maksusta jo nykyisin laissa olevaa kirjausta.

Säännöksen 4 kohdan mukaan lääkärin tai hammaslääkärin antamasta tai määräämästä hoidosta aiheutuvat kustannukset voitaisiin ottaa huomioon erityiskustannuksina. Lääkärin tai hammaslääkärin määräämän hoidon tulisi olla asianmukaista, tavoitteellista sekä vakiintuneen hoitokäytännön mukaista. Lääkärin tai hammaslääkärin muista kuin varsinaisesta hoidosta esimerkiksi elämäntapoja koskevien suositusten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia ei otettaisi huomioon. Erityiskustannuksena ei myöskään otettaisi huomioon mahdollisten toimistomaksujen osuutta kustannuksista. Aiheutuneiden kustannusten osalta erityiskustannuksina otettaisiin huomioon ne osuudet, joista asiakas itse vastaa. Näin esimerkiksi sairausvakuutuksen korvaamaa osuutta ei otettaisi huomioon erityiskustannuksena.

Säännöksen 5 kohdan mukaan lääkärin määräämästä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset voitaisiin ottaa huomioon. Kuntoutuksen tulisi olla hyvän kuntoutuskäytännön mukaista ja perustua erityisasiantuntemukseen ja erityisosaamiseen. Hyvällä kuntoutuskäytännöllä tarkoitettaisiin tässä sitä kuntoutuskäytäntöä, jota Kansaneläkelaitoksen ja julkisen terveydenhuollon kuntoutuksessa yleisesti hyväksyttynä noudatetaan. Yleisesti hyväksytyksi kuntoutus katsotaan vakiintuneen ja kokemuspärisesti perustellun kuntoutuskäytännön tai tieteellisen vaikuttavuustiedon perusteella. Terapiasta aiheutuvia kustannuksia arvioitaisiin samoin perustein ja terapian olisi täytettävä samat edellytykset tuen myöntämisharkinnassa kuin muusta kuntoutuksesta aiheutuvien kustannusten. Kustannuksia voitaisiin ottaa huomioon myös oma-

toimisen liikunnan osalta, jos kyse on sairauden vuoksi tarpeellisesta ja lääkärin määräämästä omatoimisesta kuntoutuksesta, esimerkiksi itsenäisestä kuntosaliharjoittelusta, joka voidaan katsoa lääketieteellisesti perustelluksi. Tällöin itsenäisesti suoritettavalle kuntoutukselle täytyisi olla asetettu tavoitteet, ja omatoiminen kuntoutus tulisi lähtökohtaisesti toteuttaa fysioterapeutin tai muun vastaavan henkilön valvonnassa tai ohjeiden mukaisesti. Liikunnan harrastamisesta aiheutuvia kustannuksia ei otettaisi huomioon tämän kohdan mukaisina kustannuksina.

Säännöksen 6 kohdassa säädettäisiin matkakustannusten huomioon ottamisesta. Kohdan mukaan sellaiset hoitoon tai kuntoutukseen liittyvät matkakustannukset, jotka ovat aiheutuneet edellä 10 §:n 3 momentin kohdissa 4 ja 5 mainituista hoidoista tai kuntoutuksesta voitaisiin ottaa huomioon erityiskustannuksina. Sairaanhoidon ja kuntoutukseen liittyvistä matkakustannuksista voitaisiin ottaa huomioon sairausvakuutuslain (1224/2004) mukainen omavastuuosuus. Kustannuksia voitaisiin ottaa huomioon myös, kun hakijalla on ollut sairaanhoidon ja kuntoutukseen liittyviä matkoja, mutta hän ei ole hakenut niihin sairausvakuutuslain mukaisia korvauksia. Kustannuksia voitaisiin kuitenkin tällöinkin ottaa huomioon enintään vuotuisen matkakaton verran. Muita kuin edellä mainittuja, esimerkiksi asiointiin tai työsäkäyntiin liittyviä matkakustannuksia ei otettaisi huomioon erityiskustannuksina. Myöskään muun henkilön, kuten omaisen, hoidettavan luokse tekemien matkojen matkakustannuksia ei otettaisi huomioon tuenhakijan kustannuksina. Matkustamiseen liittyvät erityistarpeet ja -hankaluudet tulisi ottaa huomioon avun sekä ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä lapsen hoidosta aiheutuvan rasituksen ja sidonnaisuuden arvioimisen yhteydessä. Avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta voisi osoittaa esimerkiksi se, että henkilön tulee sairauden tai vamman takia toistuvasti järjestää matkustaminen poikkeuksellisella tavalla tai matkustamisessa on välttämätöntä olla avustava henkilö mukana.

Säännöksen 7 kohdan mukaan erityiskustannuksina voitaisiin huomioida lääkkeenmääräämiseen oikeutetun terveydenhuollon ammattihenkilön sairauden hoitoon määrää-

mien lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden ja perusvoiteiden hankkimisesta aiheutuvat kustannukset. Kohdan mukaan erityiskustannuksina voitaisiin ottaa huomioon myös rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden piiriin kuuluvien henkilöiden, kuten sairaanhoitajien, terveydenhoitajien ja kättilöiden määräämistä lääkkeistä aiheutuneet kustannukset. Lääkkeen määräämisestä annetun asetuksen (1088/2010) 2 luvussa mainittujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden määräämien lääkkeiden käytön tulisi olla asianmukaista ja vakiintuneiden hoitokäytäntöjen mukaista. Sairausvakuutuksen korvaamia osuuksia lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden ja perusvoiteiden kustannuksista ei otettaisi huomioon erityiskustannuksina. Erityiskustannuksina voitaisiin ottaa huomioon toimintakykyä heikentävän sairauden tai vamman hoitoon käytettävien lääkkeiden sairausvakuutuslain mukaiset omavastuuosuudet sekä lääkekohtaiset omavastuut, joita peritään ylempään erityiskorvausluokan lääkkeistä tai vuotuisen omavastuuosuuden eli lääkekaton ylityttyä. Erityiskustannuksina voitaisiin ottaa huomioon myös sairausvakuutuslain mukaisen korvattavuuden ulkopuolelle jäävästä lääkkeestä aiheutuvat kustannukset, jos lääkkeen käyttö on lääkärin määräämää, asianmukaista ja vakiintuneen hoitokäytännön mukaista. Erityiskustannuksina voitaisiin ottaa huomioon myös niin kutsuttujen itsehoitolääkkeiden eli käsikauppalääkkeiden kustannuksia, jos käyttöä voidaan hakijan sairauden laatu huomioon ottaen pitää perusteltuna. Tällaisten kustannusten hyväksyttävä määrä tulisi arvioida tapauskohtaisesti. Erityisruokavalion noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia ei otettaisi huomioon erityiskustannuksina, ellei tiettyä lääkettä tai vitamiinia ole määrätty vaikean sairauden hoitoon ja valmistetta käytetään tässä hoidossa korvaamaan tai täydentämään ruokavaliota. Lisäksi lääkkeen tai vitamiinin käytön tulisi olla asianmukaista ja vakiintuneen hoitokäytännön mukaista. Erityiskustannuksina voitaisiin ottaa huomioon ulkomailta ostettujen lääkkeiden kustannuksia kohtuullisessa määrin noudattaen vastaavia periaatteita kuin Suomesta ostettavien lääkkeiden kohdalla. Apteekkien annosjakelumaksusta perimä palkkio voitaisiin ottaa tämän kohdan mukai-

sena kustannuksena huomioon, jos se täyttää erityiskustannuksille asetetut yleiset vaatimukset.

Ehdotetun 3 momentin mukaan huomioon otettavien kustannuslajien ulkopuolelle jäisi nykykäytäntöjen mukaisesti edelleen esimerkiksi edunvalvonnan kustannukset, harrastustoiminnasta aiheutuvat kustannukset sekä ulkomaanmatkojen kustannukset. Nykykäytännön mukaan huomioitavista erityiskustannuksista ehdotuksen ulkopuolelle jäisivät tavanomaisten hygieniatuotteiden ja erilaisten puhdistusaineiden ostokustannukset, erityisvaatteista tai ylimääräisistä vaatekuluista aiheutuvat kustannukset sekä tavanomaiseen kodinhoitoon liittyvät kustannukset. Vakiintuneen käytännön mukaan alle 16-vuotiaan vammaistuessa on poikkeuksellisesti huomioitu erityiskustannuksena myös lapsen hoidosta vastaavalle henkilölle lapsen sairauden tai vamman hoidon vuoksi aiheutunut ansionmenetyks. Edellä mainitut kustannukset jäisivät tämän kohdan ulkopuolelle, sillä niiden voidaan katsoa olevan välillisiä suhteessa vammaisetuslain tarkoitukseen sekä tuenhakijan sairauden, vian tai vamman hoitoon. Lisäksi edellä mainittujen kustannusten suuruudessa voidaan katsoa olevan usein vaihtelua muista kuin tuenhakijan tarpeista johtuvista syistä. Erityiskustannuksina ei myöskään otettaisi huomioon sairauden, vian tai vamman vuoksi käytettävien apuvälineiden, hoitotarvikkeiden ja laitteiden hankkimisesta tai käyttämisestä aiheutuvia kustannuksia. Tuen tarpeen oikeudenmukaisen ja yhdenvertaisen arvioimisen voidaan katsoa olevan edellä mainittujen kustannusten selvittämisen sijaan mahdollista muiden myöntökriteereiden perusteella, jolloin selvitysten vaatiminen edellä mainituista kustannuksista olisi useimmissa tapauksissa turhaa, erityisesti kun huomioidaan, että kustannuksilla olisi jatkossa ainoastaan perustuen tasoa korottava vaikutus. Esimerkiksi turvarannekkeen ja turvapuhelimen sekä muiden apuvälineiden käyttöä voidaan arvioida suoraan avun sekä ohjauksen ja valvonnan tarvetta osoittavina tekijöinä.

11 §. Kokonaisharkinta. Koska jatkossa laissa olisi erikseen oma pykälä, jossa kerrotaan, miten ja mitkä erityiskustannukset voidaan ottaa huomioon tuen myöntämisharkin-

nassa, säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin viittaus uuteen 10 §:ään. Kokonaisharkinnan sisällön ei arvioida muutoksen johdosta merkittävästi muuttuvan. Muutosta aiempaan olisi kuitenkin siltä osin, miten kokonaisharkinnan katsottaisiin voivan vaikuttaa tuen myöntämiseen. Kokonaisharkinnassa voitaisiin jatkossa huomioida erityiskustannukset vain silloin kun perustuen edellytykset täyttävän tuenhakijan osalta harkittaisiin tuen myöntämistä erityiskustannusten ja muiden edellytysten yhteisvaikutuksen johdosta korotettuna.

33 §. *Vammaisetuuden lakkaaminen.* Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittausta Suomessa asumiseen tarkennettaisiin. Henkilön katsominen Suomessa asuvaksi ratkaistaisiin edelleen asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain

(1573/1993) mukaisesti. Kohdan kirjaustavan muutos selkeyttäisi pykälän tulkintaa.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2015. Lain 4 ja 33 § tulisivat voimaan kuitenkin jo 1 päivästä tammikuuta 2015. Voimaantulosäännöksen 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että lain voimaantullessa maksussa olevien tämän lain mukaisten etuuksien maksamista jatketaan lain voimaan tullessa voimassa olleiden perusteiden 32 §:n mukaiseen seuraavaan tarkistukseen tai 33 §:n mukaiseen lakkaamiseen saakka.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****vammaisetuksista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 5 §:n 4 kohta ja
muutetaan 4 §, 5 §:n 3 kohta, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, 9 §:n 2 ja 3 momentti, 10 §, 11 §:n 1 momentti ja 33 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin niistä on 10 § osaksi laissa 1050/2009 seuraavasti:

4 §

Suomessa asuminen

Henkilö on Suomessa asuva, jos hän asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaisesti asuu Suomessa.

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *ohjauksella ja valvonnalla* henkilön tarvitsemaa opastusta ja silmälläpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa, välttämättömissä kotitaloustöissä ja asioinnissa kodin ulkopuolella tai toisen henkilön jatkuvaa varuillaoloa.

7 §

Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Oikeus vammaistukeen on alle 16-vuotiaalla lapsella, jonka sairauteen, vikaan

tai vammaan liittyvästä hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään kuuden kuukauden ajan tavanomaista suurempaa räsitusä ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavanikäiseen terveeseen lapseen. Lapsen sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset vaikuttavat tuen myöntämiseen siten kuin 10 §:ssä säädetään.

8 §

16 vuotta täyttäneen vammaistuki

Oikeus vammaistukeen on 16 vuotta täytäneellä henkilöllä, jonka toimintakyvyn arvioidaan olevan sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti heikentynyt vähintään vuoden ajan. Lisäksi edellytetään, että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu haittaa, avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta. Henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset vaikuttavat tuen myöntämiseen siten kuin 10 §:ssä säädetään.

Vammaistukena myönnetään:

1) perusvammaistukea 74,19 euroa kuukaudessa, jos henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu olennaista haittaa;

2) korotettua vammaistukea 173,12 euroa kuukaudessa, jos henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu huomattavaa haittaa tai jos hän tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kotitaloustöissä ja asioinnissa kodin ulkopuolella säännöllisesti vähintään viikoittain toistuvaa toisen henkilön apua, ohjausta tai valvontaa; tai

3) ylintä vammaistukea 335,69 euroa kuukaudessa, jos henkilö on vaikeasti vammaisen tai jos hän tarvitsee monissa henkilökohtaisissa toiminnoissa jokapäiväistä, aikaa vievää toisen henkilön apua, tai jos sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu huomattavassa määrin säännöllistä ohjauksen ja valvonnan tarvetta.

9 §

Eläkettä saavan hoitotuki

Lisäksi edellytetään, että henkilön toimintakyvyn voidaan arvioida olevan sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti heikentynyt vähintään vuoden ajan ja että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta. Henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset vaikuttavat tuen myöntämiseen siten kuin 10 §:ssä säädetään.

Hoitotukena myönnetään:

1) perushoitotukea 49,69 euroa kuukaudessa, jos henkilö tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kotitaloustöissä ja asioinnissa kodin ulkopuolella säännöllisesti vähintään viikoittain toisen henkilön apua tai ohjausta ja valvontaa;

2) korotettua hoitotukea 123,70 euroa kuukaudessa, jos henkilö tarvitsee monissa henkilökohtaisissa toiminnoissa jokapäiväistä aikaa vievää toisen henkilön apua tai sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu huomattavassa määrin säännöllistä ohjauksen ja valvonnan tarvetta; tai

3) ylintä hoitotukea 261,57 euroa kuukaudessa, jos henkilön hoidon ja valvonnan tarve on yhtämittaista.

10 §

Erytyiskustannukset

Kun perustuen edellytykset täyttyvät ja erityiskustannusten voidaan arvioida nousevan vähintään korotetun tuen määrään, tuki voidaan myöntää korotettuna.

Erytyiskustannuksina voidaan ottaa huomioon toimintakykyä heikentävästä sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat tarpeelliset, ylimääräiset ja jatkuvat kustannukset siltä osin kuin henkilö vastaa niistä itse.

Erytyiskustannuksina voidaan ottaa huomioon kun 2 momentissa tarkoitetut edellytykset täyttyvät:

1) kotipalvelusta, tukipalvelusta ja kotisairaanhoidosta aiheutuvat kustannukset;

2) palveluasumisen tai tuetun asumisen yhteydessä aiheutuvat hoito- ja hoivakustannukset;

3) laitoshoidosta ja sairaalahoidosta aiheutuvat kustannukset, ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 7 c §:ssä tarkoitettua pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävää maksua;

4) lääkärin tai hammaslääkärin antamasta tai määräämästä hoidosta aiheutuvat kustannukset;

5) lääkärin määräämästä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset;

6) sellaiset hoitoon tai kuntoutukseen liittyvät matkakustannukset, jotka ovat aiheutuneet 4 tai 5 kohdassa tarkoitetuista huomioon otettavista hoidoista tai kuntoutuksesta;

7) lääkärin, hammaslääkärin tai lääkkeen määräämisestä annetuissa säännöksissä tarkoitettujen terveydenhuollon ammattihenkilön määräämistä lääkkeistä aiheutuvat kustannukset.

11 §

Kokonaisharkinta

Jos henkilöllä on oikeus vammaistukeen tai hoitotukeen usealla 7 §:n 2 momentin 1—3

kohdan, 8 §:n 2 momentin 1—3 kohdan, 9 §:n 2 momentin 1—3 kohdan, 9 §:n 4 momentin tai 10 §:n perusteella, vammaistuki tai hoitotuki maksetaan sen suuruisena, johon eri tekijöiden yhteisvaikutus oikeuttaa.

33 §

Vammaisetuuden lakkaaminen

Vammaisetus lakkaa sitä seuraavan kauden alusta, jona:

2) etuudensaajaa ei enää pidetä Suomessa asuvana.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 4 ja 33 § tulevat voimaan jo päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa maksussa olevien tämän lain mukaisten etuuksien maksamista jatketaan lain voimaan tullessa voimassa ollein perustein 32 §:n mukaiseen seuraavaan tarkistukseen tai 33 §:n mukaiseen lakkaamiseen saakka.

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2014

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri

ANTTI RINNE

Maa- ja metsätalousministeri *Petteri Orpo*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

vammaisetuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 5 §:n 4 kohta ja
muutetaan 4 §, 5 §:n 3 kohta, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, 9 §:n 2 ja 3 momentti, 10 §, 11 §:n 1 momentti ja 33 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin niistä on 10 § osaksi laissa 1050/2009 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Suomessa asuminen

Suomessa asuminen

Henkilö on Suomessa asuva, jos hän asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 3, 3 a ja 4 §:n mukaisesti asuu Suomessa.

Henkilö on Suomessa asuva, jos hän asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaisesti asuu Suomessa.

5 §

5 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *ohjauksella ja valvonnalla* henkilön tarvitsemaa opastusta ja silmälläpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa, välttämättömissä kotitaloustöissä ja asiointissa kodin ulkopuolella tai toisen henkilön jatkuvaa varuillaoloa;

3) *ohjauksella ja valvonnalla* henkilön tarvitsemaa opastusta ja silmälläpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa, välttämättömissä kotitaloustöissä ja asiointissa kodin ulkopuolella tai toisen henkilön jatkuvaa varuillaoloa.

4) *erityiskustannuksilla toimintakyvyn heikentymisestä aiheutuvia tarpeellisia, ylimääräisiä ja jatkuvia kustannuksia siltä osin kuin henkilö vastaa niistä itse.*

(kumotaan)

7 §

Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Oikeus vammaistukeen on alle 16-vuotiaalla lapsella, jonka sairauteen, vikaan tai vammaan liittyvästä hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään kuuden kuukauden ajan tavanomaista suurempaa räsitusä ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavanikäiseen terveeseen lapseen.

7 §

Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Oikeus vammaistukeen on alle 16-vuotiaalla lapsella, jonka sairauteen, vikaan tai vammaan liittyvästä hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään kuuden kuukauden ajan tavanomaista suurempaa räsitusä ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavanikäiseen terveeseen lapseen. *Lapsen sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset vaikuttavat tuen myöntämiseen siten kuin 10 §:ssä säädetään.*

8 §

16 vuotta täyttäneen vammaistuki

Oikeus vammaistukeen on 16 vuotta täyttäneellä henkilöllä, jonka toimintakyvyn arvioidaan olevan sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti heikentynyt vähintään vuoden ajan. Lisäksi edellytetään, että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu häitää, avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta taikka erityiskustannuksia.

8 §

16 vuotta täyttäneen vammaistuki

Oikeus vammaistukeen on 16 vuotta täyttäneellä henkilöllä, jonka toimintakyvyn arvioidaan olevan sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti heikentynyt vähintään vuoden ajan. Lisäksi edellytetään, että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu häitää, avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta. *Henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset vaikuttavat tuen myöntämiseen siten kuin 10 §:ssä säädetään.*

Vammaistukena myönnetään:

1) *perusvammaistukea 74,19 euroa kuukaudessa, jos henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu olennaista häitää;*

2) *korotettua vammaistukea 173,12 euroa kuukaudessa, jos henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu huomattavaa häitää tai jos hän tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kotitaloustöissä ja asioinnissa kodin ulkopuolella säännöllisesti vähintään viikoittain toistuvaa toisen henkilön apua, ohjausta tai valvontaa; tai*

3) *ylintä vammaistukea 335,69 euroa kuukaudessa, jos henkilö on vaikeasti vammai-*

nen tai jos hän tarvitsee monissa henkilökohtaisissa toiminnoissa jokapäiväistä, aikaa vievää toisen henkilön apua, tai jos sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu huomattavassa määrin säännöllistä ohjauksen ja valvonnan tarvetta.

9 §

Eläkettä saavan hoitotuki

Lisäksi edellytetään, että henkilön toimintakyvyn voidaan arvioida olevan sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti heikentynyt vähintään vuoden ajan ja että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta taikka erityiskustannuksia.

9 §

Eläkettä saavan hoitotuki

Lisäksi edellytetään, että henkilön toimintakyvyn voidaan arvioida olevan sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti heikentynyt vähintään vuoden ajan ja että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta. *Henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat erityiskustannukset vaikuttavat tuen myöntämiseen siten kuin 10 §:ssä säädetään.*

Hoitotukena myönnetään:

1) perushoitotukea 49,69 euroa kuukaudessa, jos henkilö tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kotitaloustöissä ja asioinnissa kodin ulkopuolella säännöllisesti vähintään viikoittain toisen henkilön apua tai ohjausta ja valvontaa;

2) korotettua hoitotukea 123,70 euroa kuukaudessa, jos henkilö tarvitsee monissa henkilökohtaisissa toiminnoissa jokapäiväistä aikaa vievää toisen henkilön apua tai sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu huomattavassa määrin säännöllistä ohjauksen ja valvonnan tarvetta; tai

3) ylintä hoitotukea 261,57 euroa kuukaudessa, jos henkilön hoidon ja valvonnan tarve on yhtämittaista.

10 §

Tuet erityiskustannusten perusteella

Jos hoitotuki tai 8 §:n 2 momentin 2 tai 3 kohdan mukainen 16 vuotta täyttäneen

10 §

Erityiskustannukset

Kun perustuen edellytykset täyttyvät ja erityiskustannusten voidaan arvioida nousevan

vammaistuki myönnetään toimintakyvyn heikentymisen ja erityiskustannusten perusteella, tuen saamisen edellytyksenä on, että erityiskustannusten voidaan arvioida nousevan vähintään myönnettävän tuen määrään. Sama vähimmäisvaatimus koskee myös 8 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisia erityiskustannuksia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuina erityiskustannuksina ei oteta huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 7 c §:ssä tarkoitettua pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävää maksua.

vähintään korotetun tuen määrään, tuki voidaan myöntää korotettuna.

Erityiskustannuksina voidaan ottaa huomioon toimintakykyä heikentävästä sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuvat tarpeelliset, ylimääräiset ja jatkuvat kustannukset siltä osin kuin henkilö vastaa niistä itse.

Erityiskustannuksina voidaan ottaa huomioon kun 2 momentissa tarkoitettut edellytykset täyttyvät:

1) kotipalvelusta, tukipalvelusta ja kotisairaanhoidosta aiheutuvat kustannukset;

2) palveluasumisen tai tuetun asumisen yhteydessä aiheutuvat hoito- ja hoivakustannukset;

3) laitoshoidosta ja sairaalahoidosta aiheutuvat kustannukset, ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 7 c §:ssä tarkoitettua pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävää maksua;

4) lääkärin tai hammaslääkärin antamasta tai määräämästä hoidosta aiheutuvat kustannukset;

5) lääkärin määräämästä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset;

6) sellaiset hoitoon tai kuntoutukseen liittyvät matkakustannukset, jotka ovat aiheutuneet 4 tai 5 kohdassa tarkoitetuista huomioon otettavista hoidoista tai kuntoutuksesta;

7) lääkärin, hammaslääkärin tai lääkkeen määräämisestä annetuissa säännöksissä tarkoitettun terveydenhuollon ammattihenkilön määräämistä lääkkeistä aiheutuvat kustannukset.

11 §

Kokonaisharkinta

Jos henkilöllä on oikeus vammaistukeen tai hoitotukeen usealla 7 §:n 2 momentin 1—3 kohdan, 8 §:n 2 momentin 1—3 kohdan tai 9 §:n 2 momentin 1—3 kohdan perusteella, vammaistuki tai hoitotuki maksetaan sen suuruusena, johon eri tekijöiden yhteisvaikutus oikeuttaa.

11 §

Kokonaisharkinta

Jos henkilöllä on oikeus vammaistukeen tai hoitotukeen usealla 7 §:n 2 momentin 1—3 kohdan, 8 §:n 2 momentin 1—3 kohdan, 9 §:n 2 momentin 1—3 kohdan, 9 §:n 4 momentin tai 10 §:n perusteella, vammaistuki tai hoitotuki maksetaan sen suuruusena, johon eri tekijöiden yhteisvaikutus oikeuttaa.

33 §

Vammaisetuuden lakkaaminen

Vammaisetus lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona:

2) etuudensaaja muuttaa asumaan ulkomaille.

33 §

Vammaisetuuden lakkaaminen

Vammaisetus lakkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona:

2) etuudensaajaa *ei enää pidetä Suomessa asuvana*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 4 ja 33 § tulevat kuitenkin voimaan jo päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa maksussa olevien tämän lain mukaisten etuuksien maksamista jatketaan lain voimaan tullessa voimassa olleiden perusteiden mukaiseen seuraavaan tarkistukseen tai 33 §:n mukaiseen lakkaamiseen saakka.